

Cd-productie in eigen beheer

Kees van Dorth

Een cd maken. De meeste bands en andere muzikanten komen daar vroeg of laat wel aan toe. Een studio is in het algemeen snel gevonden, of je neemt zelf op. Met de huidige stand van de techniek is dat goed mogelijk. Apparatuur die 10 jaar geleden nog tonnen kostte, is nu als software voor een fractie daarvan op de PC te zetten. Belangrijkste gereedschap daarbij zijn goede microfoons en goede monitorspeakers. De eindmix zet je op een cdr en die laat je persen. Simpel toch? In dit artikel zet Kees van Dorth, eigenaar van Duplicase de zaken op een rijtje. Duplicase is een bedrijf dat al vanaf 1987 cassettes maakt (cd's bestonden toen nog niet) en al vanaf het begin van het cd-tijdperk mastert, cd's perst, drukwerk ontwerpt en uiteindelijk een verkoopbaar eindproduct levert. Ervaring en snelle service, mede door een grote betrokkenheid van Kees Zelf, maken Duplicase een betrouwbaar adres om je cd's te laten maken.

Mastering

Als de eindmix klaar is, heb je als het goed is een cdr in handen die zo in productie kan. Toch is dit niet altijd zo. Na de mix is er nog een extra stapje nodig om de master te optimaliseren. Vaak verschillende de nummers ten opzichte van elkaar in niveau en klank. Ook zijn de pauzes tussen nummers, de lengte van fades en de definitieve volgorde soms nog niet helemaal goed. Deze optimalisatie is het proces wat mastering heet. Een goede studio doet dit direct, maar niet alle (home)studio's hebben hier voor de meest geschikte apparatuur. Belangrijk zijn de monitorspeakers, de afluisterruimte en apparaten zoals limiters (om de niveaus te corrigeren of alles gewoon wat harder te zetten), equalizers (klankkleur) en ambiance (voor het plaatsen van alle instrumenten en zang in één 'ruimte'). De kwaliteit van de monitors is vaak zo matig dat details in het geluid niet te horen zijn. Vaak vervormen ze het hoog en geven ze te weinig (sub)laag. Ook de maat van de afluisterruimte is vaak zo klein dat het laag niet goed te horen is. Een plug-in galm van een paar tientjes klinkt niet zo mooi als een Lexicon en een compressor/limiter die zijn werk 'onhoorbaar' doet is ook niet altijd voor handen. Gespecialiseerde mastering bedrijven hebben met name die dingen wel in huis.

Wat ook steeds vaker voorkomt is dat op de cd een videoclipje komt te staan (enhanced cd) met een menu als je de cd in de computer stopt. Ook die dingen kunnen gespecialiseerde masteraars.

Aan de andere kant wordt vaak de rol van mastering overschat. Als de opnamestudio goed werkt levert kan de cd zo door. Sommige masteringstudio's zeggen dan gewoon dat ze niets meer kunnen verbeteren, andere rekenen dan alsnog 1000 euro voor de moeite om dat te constateren.

Je eigen oren op je eigen installatie (thuis) moet je niet onderschatten. Als je eerste indruk is: "wat klinkt het suf" of "in vergelijking met ... is het nog net wat ik hoopte", ga dan eens naar een masteringstudio. Of terug naar de studio waar het is opgenomen. Maar als je gelijk denkt: "WAUW !", dan zit je al aardig in de richting. Vergelijk dan je cd met andere, favoriete cd's. En laat dan de cd even een week liggen zonder ernaar te luisteren (heel moeilijk natuurlijk). Na die week zet je jouw cd dan weer eens op, zonder je versterker eerst harder te zetten. Je eerste indruk is dan heel bepalend. En laat je cd eens even horen aan iemand die er verstand van heeft en niet te zeer betrokken. Ga in ieder geval niet alleen af op het geluid in de studio. Je bent niet gewend aan de akoestiek daar en de speakers.

Duplicase heeft een grote masteringstudio (100 vierkante meter) waar je cd's kunt beluisteren op hoogwaardige vervormingarme Tannoy-speakers met een frequentiebereik van 18 – 40 kHz en een akoestische dynamiek van 100 dB. Ook dvd's in 5.1 kunnen worden beluisterd in deze kwaliteit.

De uiteindelijke master moet je helemaal beluisteren maar vooral niet vies maken (met stof of vingerafdrukken). Deze master gaat in productie (wordt dus niet meer in z'n geheel beluisterd) en alleen getest op datakwaliteit. Niet op geluidskwaliteit, tikken, volgorde en dergelijke. Als een (digitale) één-op-één kopie van de master

goed klinkt, is de master ook goed. Vertrouw niet blindelings op een tweede master die uit dezelfde computer komt, maar niet een luisterkopie is van de master.

Artwork

Vaak wordt veel te laat begonnen met het nadenken over drukwerk- en cd-opdruk ontwerp. Als de cd klaar is wordt pas bedacht dat dit ook nog even moet. Realiseer je echter dat heel veel cd's worden gekocht op grond van het ontwerp. Een mooie cd pak je sneller uit het rek om te luisteren dan iets wat er standaard uit ziet. Je moet al in een vroeg stadium hiermee beginnen. Foto's van live-concerten, foto's tijdens de opnamen, lay-out, kleurgebruik, fontkeuze, titel van de cd: het zijn vaak dingen die pas in een (veel te) laat stadium worden bedacht. Je kunt natuurlijk naar een professionele ontwerper gaan. Dat zijn mensen die ideeën hebben en ook werkelijk kunnen realiseren. Het kost even wat, maar het resultaat is vaak beter dan je ooit zelf had kunnen bedenken. Ervaring is net als bij mastering een belangrijke factor. Doe je het toch 'zelf' (in eigen beheer), lees dan eerst goed de specificaties van de drukker (van de perserij). Al bij het opzetten van de ontwerpen moet je al dingen doen die in een later stadium moeilijk te corrigeren zijn. Uiteindelijk moet je namelijk een press-ready ontwerp aanleveren. De kleuren moeten in CMYK worden gezet (geen RGB), de plaatjes moeten voldoende resolutie hebben (300 DPI), de ontwerpjes moet overvul (bleed) hebben om te kunnen worden schoongesneden na het drukken, bij een boekje moeten de pagina's op inslag staan, de opdruk moet in 1 of 2 kleuren, of in full color worden gemaakt, enzovoorts. De maten en specificaties zijn per perserij verschillend. Sommige producenten hebben de mogelijkheid om (gratis of tegen meerkosten) jouw ontwerp aan te passen aan de specificaties. De prijzen daarvan lopen uiteen van gratis tot honderden euro's. Let dus op met wie je in zee gaat. De allergeedkoopste cd-aanbieders zijn vaak het duurste in het aanpassen van je drukwerk ontwerp (omdat ze dit niet zelf kunnen moeten ze het uitbesteden). Ook de doorlooptijd van de productie wordt hierdoor beïnvloed. Zorg dus dat je niet pas op het allerlaatste moment met het ontwerp begint, en vraag bij de producent van jouw keuze wat de eisen en mogelijkheden zijn.

Duplicase heeft de mogelijkheid om ontwerpen te controleren en als die niet helemaal aan de eisen voldoen aan te passen. Daarnaast levert Duplicase ook kleine aantallen drukwerk (ook als je zelf cd's kopieert) en hoogwaardige blanco cdr's, doosjes en cdr-labels.

Alle drukwerkproefjes gaan tegenwoordig per e-mail dus kun je rustig zaken doen met een bedrijf aan de andere kant van het land.

Kopiëren of persen

Zoals de master in de studio wordt 'gebrand', zo kun je natuurlijk ook zelf cd's op recordable cdr's kopiëren. Of laten kopiëren. Het eindresultaat klinkt hetzelfde.

Kopieren is een fotografisch proces, waarbij de data als een zwart/witpatroon op een blanco cdr wordt gebrand door een laserstraaltje. Dat betekent dat door invloed van fel licht ook de niet beschreven delen na verloop van tijd worden belicht. Gevolg is dat de datakwaliteit afneemt (zwart/wit wordt grijs). Eerst hoor je spettertjes in het geluid en na verloop van tijd wordt de cdr onleesbaar in de cd-speler. Afhankelijk van de kwaliteit van de cdr's duurt dit proces enkele jaren tot 50 jaar. Als je de cd's in het zonnetje in de auto legt is de muziek al na een paar weken niet meer te beluisteren. Voor demo's (die voor weinig of niets worden verspreid) of andere tijdgebonden producties is dit vaak geen bezwaar. Voor een album wat je over 10 jaar nog eens wilt horen is dit onoverkomelijk.

Persen van cd's is echter een heel andere productiemethode. Er wordt een spuitgietmal gemaakt (via het proces van glasmastering). En met die mal worden de cd's geperst uit korreltjes plastic (polycarbonaat). Vervolgens worden de schijfjes gemetalliseerd (het zilveren laagje) en gelakt. De data is opgeslagen als putjes in het plastic. En dus niet uitwisbaar door licht. Ook is een geperste cd minder kwetsbaar dan een gekopieerde cd.

Maak dus nooit kopietjes van je album-cd. Dit kun je niet verkopen. Er zijn cd-aanbieders die alles kopiëren en niet persen. Let dus goed op dat je echt geperste cd's laat maken.

weken.

Een bijkomend voordeel van persen is dat er standaard een opdrukje op de cd wordt gezet. Als je cdr's wilt voorzien van 'echte' opdruk (met zeefdruktechniek), kost dit een paar honderd euro. Labels kunnen natuurlijk ook, maar het resultaat ziet er gewoon anders uit. Nadeel van persen is dat het minimum aantal cd's meestal 500 stuks is en de productietijd 2

Duplicase kan cdr's / dvdr's kopiëren als je een klein aantal nodig hebt of als je heel veel haast hebt. Het minimum aantal cd's om te persen is 250 stuks. Levering in heel Nederland en de rest van Europa.

Stemra

Voor het reproduceren van auteursrechtelijk beschermde muziek moet je aan de Stemra de rechten betalen, waarna Stemra je toestemming geeft dit te doen. Pas na deze toestemming kan je cd in productie. Als je eigen muziek op cd zet, en je bent geen lid van de Stemra (of Sabam in België), is je muziek niet beschermd en hoef je niets te betalen voor toestemming. Als je jouw eigen muziek wel door Stemra laat beschermen moet je wel rechten betalen, die je dan aan het eind van het halfjaar van hen (voor het grootste gedeelte) weer terug krijgt. Het lijkt wat omslachtig, maar het criterium is of de muziek beschermd is. Je moet het zo zien: de uitvoerende (band) betaalt voor het gebruik van de componist (één van de bandleden bijvoorbeeld). Als

je lid wordt van de Stemra betekent dit niet dat een ander jouw muziek niet mag gebruiken. Integendeel: Stemra geeft iedereen toestemming, als ze maar betalen.

Een intermediair is een soort 'voorpost' van de Stemra. Intermediairs nemen als het ware de verantwoordelijkheid voor de Stemra-aanmelding van je over. Zij kunnen dus direct beginnen met de productie. Zonder te wachten op toestemming voor productie. Dit kan weken tot maanden schelen in doorlooptijd. Sommige intermediairs vragen een vergoeding voor deze service. Andere vragen bovendien een voorschot gelijk aan het maximale Stemrabetrag. Duplicase is een intermediair die dit gratis afhandelt: je betaalt alleen de rechten. Ook hoef je voor onbeschermd muziek geen voorschot te betalen.

Kosten en bijkomende kosten

Als je de kosten voor het maken van een cd opzoekt (op internet) is het heel moeilijk om te vergelijken. Op sommige sites staan totaalprijzen voor cd-producties die altijd net iets anders zijn dan wat jij wilt hebben. Op andere sites staan zoveel verschillende onderdelen en mogelijkheden apart vermeld dat je geen idee hebt van wat je allemaal bij elkaar moet optellen. Ook zijn er sites waar helemaal geen prijzen op staan. Kijk maar eens op www.duplicase.nl.

Je zult dus altijd moeten afgaan op wat anderen je aanraden, je zult altijd enkele offertes moeten laten maken en uiteindelijk ruim op tijd een keuze moeten maken. Wacht daar niet te lang mee.

Als je een offerte vraagt moet je de volgende dingen doorgeven info@duplicase.nl :

- Aantal cd's (je kunt ook 2 aantallen noemen, bijvoorbeeld 500 en 1000 stuks)
- Je wilt geperste cd's
- Aantal kleuren opdruk (1, 2, 3 kleuren, full colour in zeefdruk of in offset)
- Soort doosje (gewone jewelbox met zwarte of transparante tray, dun doosje, single-doesje, digipack, wallet)
- Drukwerk (booklet: aantal pagina's, binnenpagina's zwart/wit of fullcolor; inlay enkel- of tweezijdig bedrukt; wallet, digipack)
- Stemra (beschermd of onbeschermd muziek, verkoopprijs)
- Hoe lever je het artwork aan (PDF, of open bestanden als Photoshop, QuarkXpress, Indesign, of alleen een e-mailtje met foto's en tekst)
- Hoe lever je de master aan (kant en klaar op cdr of anders)
- Betalingsvoorwaarden
- Korting met een Musibon
- Verzendkosten
- Levertijd

Let op of alles wat je hebt gevraagd ook in de offerte is opgenomen. Soms je kun je in de offerte niet terug vinden wat er allemaal bij in zit en wat niet. Te denken valt aan Stemra-afhandeling, drukwerkaanpassing, geperst of gekopieerd, verzendkosten, BTW.

En laat je gerust adviseren door de specialist voor je dingen uit handen geeft. Vraag naar Kees Zelf: 0546 575165.